

Skupiny, které indukčním efektem odčerpávají elektronovou hustotu (**indukční akceptory**), bývají také označovány jako $-I$, nebo se říká, že působí $-I$ efektem. Příkladem jsou:

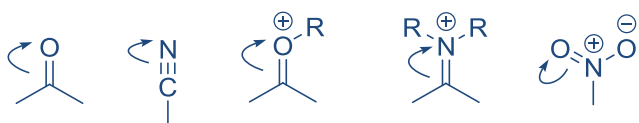

Skupiny, které indukčním efektem dodávají elektronovou hustotu (**indukční donory**), bývají také označovány jako $+I$, nebo se říká, že působí $+I$ efektem. Příkladem jsou:

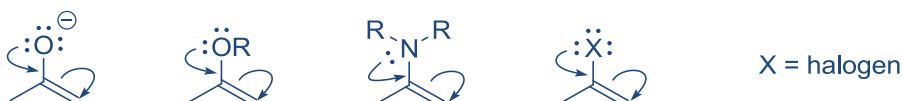
zejména alkylové skupiny, tj. $-CH_3$, $-C_2H_5$, atd.

Jako referentní substituent je brán vodík ($-H$). Ten nepůsobí ani $+I$ ani $-I$ efektem.

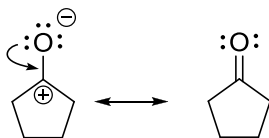
Příkladem **mezomerních akceptorů** ($-M$) jsou:

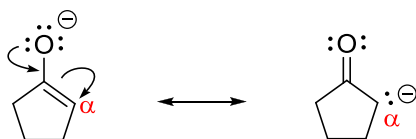
Příkladem **mezomerních donorů** ($+M$) jsou:

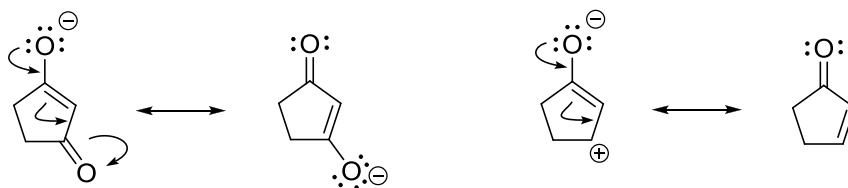
Při poskytnutí elektronového páru nesmíme překročit oktet na uhlíku (maximálně čtyři vazby). Toho se nemusíme obávat, je-li v sousedství donoru kation (prázdný p-orbital):

Je-li v sousedství π -vazba, musíme její elektrony odsunout a vytvořit volný elektronový pár na α -uhlíku:

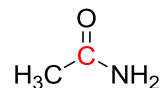
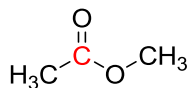
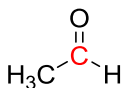
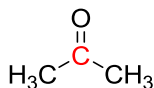

nebo můžeme π -elektrony přesunout na konjugovanou akceptorní skupinu, popřípadě ke konjugovanému kationtu (prázdnému p-orbitalu):

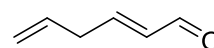
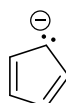
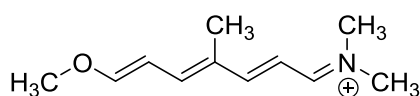
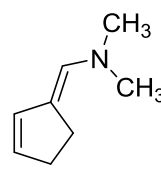
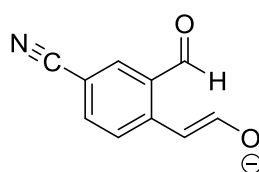
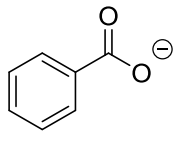
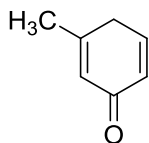

Indukční a mezomerní efekt působí zároveň. Mezomerní efekt je zpravidla silnější.

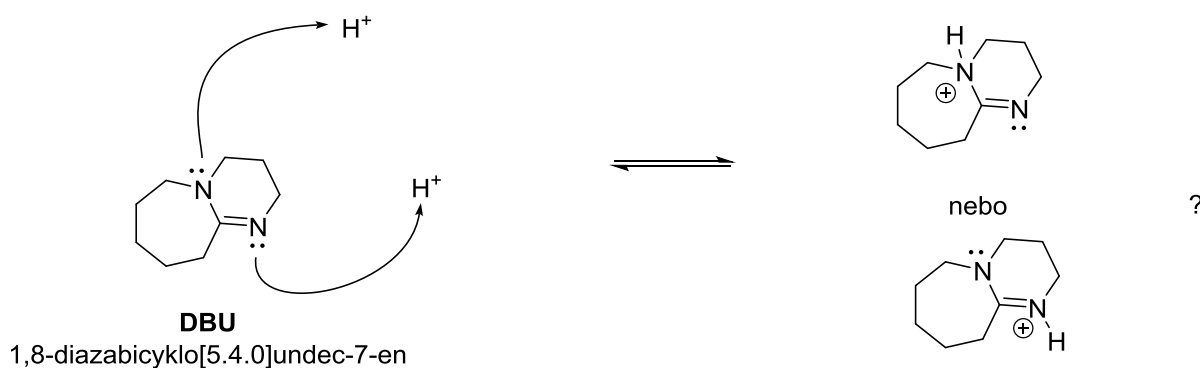
Porovnejte velikosti parciálního kladného náboje na vyznačených atomech uhlíku. Svě odpovědi zdůvodněte.

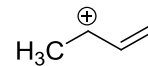
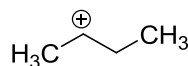
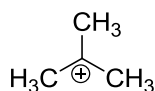
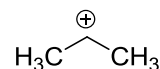
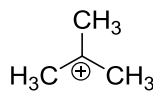
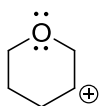
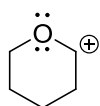
Napište rezonanční struktury:

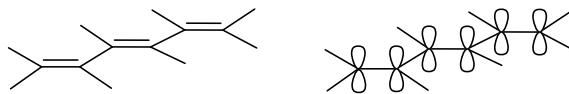
DBU se často používá jako báze (akceptor H^+). Který ze dvou dusíků se bude spíše protonovat a proč? Odpověď zdůvodněte pomocí rezonančních struktur. (Delokalizace náboje má stabilizační efekt.)

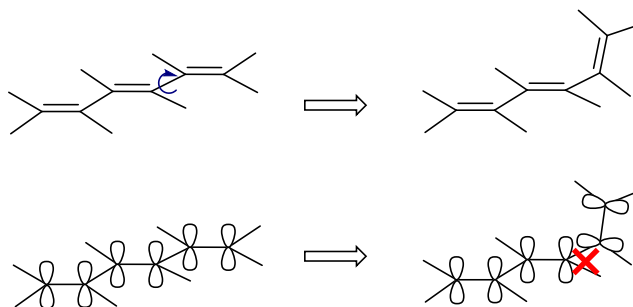
Určete, který z dvojice karbokationtů bude stabilnější. Svoji odpověď zdůvodněte. (Kationty jsou stabilizovány donorními skupinami. Delokalizace náboje má stabilizační efekt.)

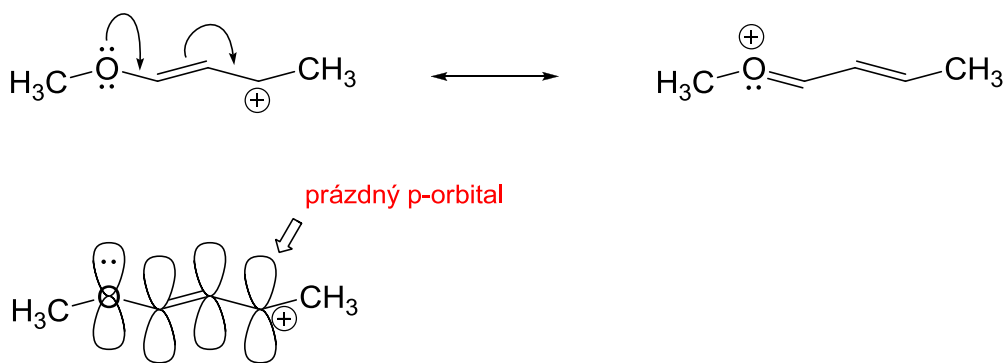
Konjugace je zprostředkována překryvem sousedních p-orbitalů. K tomuto překryvu však dojde pouze tehdy, jsou-li orbitály orientované paralelně. Jelikož konjugace umožňuje delokalizaci π -elektronů (což je pro molekulu energeticky výhodné), snaží se molekuly obvykle zaujmout takové prostorové uspořádání (tzv. konformaci), které konjugaci umožňuje. Proto je pro hexatrien nejvýhodnější planární (rovinná) konformace:

Pokud bychom toto prostorové uspořádání přerušili, například rotací kolem jednoduché vazby, nebudou již všechny dvojně vazby v rovině, a tudíž ani v konjugaci. Takovýto proces je tím pádem pro molekulu nežádoucí a ilustrací toho je například fakt, že zmíněná rotace vazby vyžaduje energii asi 30 kJ mol^{-1} . K rotaci jednoduché vazby v nekonjugovaném systému stačí cca 3 kJ mol^{-1} .

Z výše uvedeného také vyplývá, že aby mohly mezomerní donory (jako je třeba alkoxy skupina) poskytnout svůj volný elektronový pár, musí tento být také v p-orbitalu, který je paralelní s π -systémem. Pak je možný například znázorněný přesun elektronů:

Toto bude důležité, při určování hybridizace...